

РЕЦЕНЗИЯ

от: *доц. д-р Захари Емилов Торманов от УНСС*, научна специалност „Гражданско и семейно право”, професионално направление 3.6. „Право”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Гражданско и семейно право” в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3721/18.11.2025 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС.

Автор на дисертационния труд: ***Велко Цанков Джилизов***

Тема на дисертационния труд: ***Имуществената отговорност на банките за неразрешени платежни операции в електронна среда***

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Гражданско и семейно право“ на самостоятелна подготовка към Катедра „Частноправни науки“ на Юридическия факултет на УНСС. Зачислен е със Заповед № 3382 от 19.11.2024 г. на Ректора на УНСС. Обучението и дейностите по индивидуалния план са осъществени, като с решение на Катедрения съвет и на Факултетния съвет на Юридическия факултет на УНСС е отчислен с право на защита.

Дисертантът Велко Цанков Джилизов се е обучавал и е завършил специалност „Право“ в Юридическия факултет на УНСС през периода 1991 – 1996 г. Има пълнен четиригодишен магистърски курс по МИО също в УНСС. Регистриран оценител е на търговски предприятия и вземания към Камарата на независимите оценители в България, както и регистриран оценител на недвижими имоти.

Има богата и възходяща кариера в банковата сфера, като се започне от експерт и юрисконсулт в Главна дирекция „Управление на кредитите и риска“, Сектор „Анализ и контрол на кредитната дейност“ на Булбанк, старши експерт, Първи вицепрезидент, Директор на Управление Правно&Регулативен контрол България в УниКредит Булбанк АД, до Член на Управителния съвет, Главен Директор на Главна Дирекция Правна за България в УниКредит Булбанк АД.

От септември 2024 г. и до сега е председател на Правния комитет на Асоциацията на банките в България. Бил е лектор и обучител на семинари в областта на

банковата дейност. Бил е и хоноруван асистент в УНСС по дисциплината „Основи на правото“.

Докторантът е изпълнил заложеното в индивидуалния си план, положил е предвидените изпити и е отчислен с право на защита.

Във връзка с изготвянето на тази рецензия от докторанта ми бяха предоставени: дисертация, декларация за оригинален принос, автореферат, автобиография, публикациите по темата на дисертацията. Освен дисертацията докторантът представи и още 30 публикации, като голяма част от тях са по темата или свързани с темата на дисертационния труд.

От анализа на представеното давам следната рецензия:

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд на тема „Имуществената отговорност на банката за неразрешени платежни операции в електронна среда“ представлява систематично, завършено и задълбочено правно изследване, посветено на един от най-динамично развиващите се и практически значими проблеми на съвременното банково право. Темата е разгледана в контекста на ускорената дигитализация на платежните услуги, засилените рискове в електронната среда и хармонизацията на националното право с правото на Европейския съюз.

Дисертационният труд е с общ обем 303 страници и е структуриран в увод, пет основни глави и заключение, като включва още съдържание и използваната българска и чуждестранна научна литература. Структурата е логически последователна и отразява ясно изведената изследователска логика – от изясняване на понятийния апарат и историко-правните предпоставки, през анализ на правната същност и предпоставките за възникване на отговорността, основанията за освобождаване или ограничаване на отговорността на банката, до формите и способите за нейната реализация.

Като обем и в структурно отношение дисертацията отговаря на изискванията в ЗРАС, ППЗРАС и възприетото относно такъв вид научни разработки.

Библиографията обхваща над 100 заглавия на български, френски, английски и италиански езици. В изследването си дисертантът коректно се е позовавал на цитираната българска и чуждестранна правна литература. Направени са 836 бележки под линия.

В изследването е отделено подобаващо внимание на наличната съдебна практика на различни съдебни инстанции. Позовал се и на практика на френски и италиански съдилища, както и на СЕС. Анализът на съдебната практика можеше да се разпрости не основно до практика на френските съдилища, а да обхване и съдебна практика в други водещи страни членки на Европейския съюз, още повече, че правният режим е конструиран основно върху транспонирането на платежните директиви на ЕС. Изследването на съдебната практика е особено полезно и с оглед практическата приложимост на дисертацията.

В увода дисертантът аргументира убедително актуалността на темата, като я поставя в контекста на нарастващия обем електронни платежни операции, повишената уязвимост на участниците в платежния процес и засилената регулаторна роля на европейското право. Формулирани са ясно предметът, целта и задачите на изследването, като съзнателно и аргументирано е ограничен фокусът върху отговорността на банката, обслужваща засегнатата платежна сметка.

Използваната методология включва нормативен, исторически, сравнителноправен и аналитичен метод, които са приложени последователно и адекватно на изследваната проблематика. Още на този етап се очертава стремежът на дисертанта да надхвърли чисто описателния анализ и да достигне до изводи относно правната същност и функциите на отговорността на банката в електронната среда.

Първата глава е посветена на особеностите на имуществената отговорност на банката за неразрешени електронни платежни операции. Направен е историко-правен анализ, включително чрез препратки към института *custodia* в римското право, като се проследява еволюцията на идеята за засилена отговорност при управление на чуждо имущество. В тази глава са изяснени целите и функциите на отговорността – обезщетителна, обезпечителна (гаранционна) и превантивна (стимулираща), като се аргументира, че в електронната среда превантивната и гаранционната функция придобиват водещо значение. Анализирани са правните отношения между банката и платеца, както и тяхната роля за формиране на противоправността при неразрешени платежни операции. Особено внимание е отделено на повишения риск, произтичащ от предоставянето на дистанционен достъп до платежната сметка.

Втората глава представлява ядрото на теоретичния анализ. В нея са разгледани различните възможности за квалификация на отговорността на банката като договорна или деликтна, като дисертантът аргументирано показва ограниченията на тези класически конструкции. Чрез задълбочен сравнителен и систематичен анализ се

достига до извода, че отговорността за неразрешени платежни операции не може да бъде изчерпателно обяснена нито като договорна, нито като деликтна, а следва да бъде разглеждана като самостоятелен вид гражданска отговорност. Този извод е обоснован с оглед на специалните цели и полезно действие, заложен в правото на ЕС, както и на публичния интерес от сигурно и надеждно функциониране на платежните системи. Главата има ясно изразен доктринален принос и демонстрира задълбочено познаване на българската и чуждестранната правна теория.

Третата глава е посветена на предпоставките за възникване на отговорността на банката. Анализирани са поведението на банката, кръгът на нейните задължения, стандартът за дължима грижа, противоправността, вредите, причинно-следствената връзка и вината. Особено внимание е отделено на стриктния характер на отговорността, който е аргументиран като най-подходящ за постигане на ефикасно разпределение на вредите. Ценен е анализът на съпричиняването, както и разграничаването между дължимата грижа на банката и тази на увредения платец, особено когато последният е потребител. Разгледани са и хипотезите на автоматизирани платежни процеси, при които липсва човешка намеса.

Четвъртата глава анализира основанията за освобождаване или ограничаване на отговорността. Те са систематизирани като договорни и извъндоговорни, като е направен критичен анализ на допустимостта и пределите на освобождаващите клаузи. Особено внимание е отделено на защитата на потребителите и на недопускането на неравноправни уговорки. В тази глава са изяснени обективните, субективните и времевите предели на отговорността, включително приложното поле на непреодолимата сила и измамата. Следва да се отбележи и анализът на преклузивния характер на 13-месечния срок за уведомяване за неразрешена платежна операция.

Петата глава е посветена на формите и способите за реализиране на отговорността. Анализирани са обезщетението за вреди, неустойките и застрахователната защита. Като способности за реализиране на отговорността са разгледани извънсъдебното и съдебното разрешаване на платежни спорове. Акцент е поставен върху извънсъдебните способности. Особено внимание е отделено на императива за незабавно възстановяване на средствата, подкрепен от специални доказателствени правила. Оригинален и перспективен е анализът на възможността за автоматизация и самоизпълнение чрез умни договори (smart contracts), разгледан през призмата на правната допустимост и защитата на страните.

Дисертацията завършва със заключение. В заключението подробно са обобщени основните резултати от изследването и са формулирани аргументирани предложения *de lege ferenda*, насочени към усъвършенстване на правната уредба и засилване на гаранционната функция на отговорността на банката за неразрешени електронни платежни операции.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Ясното определяне на фокуса на изследването в дисертацията и прецизното очертаване на целите и задачите му, както и добрата теоретична подготовка и умения за научно писане са позволили дисертантът да постигне отчетливи научни и научно-приложни резултати. За това е способствала и правилната методологическа основа и приложението на нормативния, историческия, сравнителноправния и аналитичния методи.

Могат да се очертаят множество значими научни и научно-приложни резултати, като например:

Систематизирането и концептуалното изясняване на института на имуществената отговорност на банката за неразрешени платежни операции в електронна среда. Дисертантът не се ограничава до анализ на действащата нормативна уредба, а достига до обобщаващи изводи относно правната природа, функциите и целите на този институт, като го поставя в по-широкия контекст на хармонизираното европейско право и защитата на публичния интерес.

Съществен научен резултат представлява аргументираното извеждане на самостоятелния характер на отговорността на банката, която не може да бъде адекватно обяснена чрез класическите конструкции на договорната или деликтната отговорност. Този извод е подкрепен с последователен анализ на нормативните източници, съдебната практика и правната доктрина и има важно значение за теоретичното осмисляне на отговорността в условията на електронна среда.

Съществен научно-приложен резултат е и систематизирането на основанията за ограничаване или освобождаване от отговорност. Дисертантът извежда ясни принципи относно допустимостта и пределите на освобождаващите клаузи, като отчита както защитата на потребителите, но и позволените предели на освобождаващите клаузи в контекста на адекватното транспониране на европейските директиви. Това би могло да

допринесе за по-голяма правна сигурност при договарянето и при разрешаването на платежни спорове.

Научно-приложните резултати се допълват от анализа на формите и способите за реализиране на отговорността, включително императива за незабавно възстановяване на средствата и специалните доказателствени правила. Особено оригинален и перспективен е изводът за принципната допустимост на автоматизация и самоизпълнение на процеса по възстановяване чрез умни договори (smart contracts), който открива нови възможности за развитие на правната уредба в условията на дигитализация.

В обобщение може да се приеме, че получените научни и научно-приложни резултати са съществени, последователно аргументирани и с висока степен на практическа приложимост. Те доказват способността на дисертанта да провежда самостоятелно научно изследване на високо теоретично равнище и да формулира решения, адекватни на съвременните предизвикателства пред правната уредба на платежните услуги.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Умелото използване на научните методи и правила за тълкуване, познаването и анализът на съдебната практика са довели до постигането на резултати, които имат приносен характер за правната наука. Като такива могат да се открият:

1. Цялостното систематично изследване на монографично ниво на въпросите, свързани с отговорността на банките за неразрешени платежни операции в електронна среда;

2. След направена аналитична съпоставка с договорната и деликтната отговорност е обоснован изводът за самостоятелния характер на този вид отговорност. Отговорността на банките за неразрешени платежни операции в електронна среда е определена като самостоятелен вид гражданска отговорност, насочена към по-пълна защита на публичния интерес в електронна среда и в частност – на интереса на потребителя;

3. Изследването на предпоставките за възникване на гражданска отговорност в контекста на специфичния характер на отговорността на банката за неразрешени платежни операции в електронна среда. Тази отговорност основателно е определена

като стриктна отговорност, в основата на която стои принципът за ефикасно разпределение на вредите;

4. Анализът на правните възможности за намаляване, ограничаване или изключване на отговорността на банките за неразрешени платежни операции в електронна среда от гледна точка на обезпечителната функция и стриктния характер на този вид отговорност. Направени са изводи относно ограничаването на отговорността при договаряне с потребители и съответно с не-потребители;

5. Открито и обосновано е правилото за незабавно заличаване на състоянието на нарушеност в резултат на неразрешената платежна операция, като са анализирани установените специални доказателствени правила, улесняващи бързата реализация на отговорността. Направен е и критичен преглед на способите за извънсъдебно уреждане на платежните спорове.

6. Обоснована е възможността да се претендират неимуществени вреди от неразрешена платежна операция в електронна среда.

7. Приносни моменти могат да се открият и в част от предложенията de lege ferenda за подобряване или прецизиране на правната уредба.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

От дисертанта ми бяха представени следните публикации:

1. Гарантира ли IBAN освобождаване на банката от отговорност за неразрешени платежни операции?, сп. Търговско право, кн. 1, 2025 г.

2. Алтернативното разрешаване на платежни спорове – начин на употреба, сп. Търговско и облигационно право, кн. 2, 2025 г.

3. Колко строга е отговорността на банката за неразрешени платежни операции в електронна среда?, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 5, 2024 г.

4. Договорни основания за намаляване и освобождаване на банката от отговорност за неразрешени платежни операции в електронна среда, сп. Търговско и облигационно право, кн. 2, 2024 г.

5. Преглед на последните промени в условията и реда за откриване на платежни сметки и изпълнение на платежни услуги, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 11, 2022 г.

6. Правни ефекти при спиране предлагането на срочни депозити от банките, сп. Търговско и облигационно право, кн. 9, 2021 г.

7. Рамков договор за платежни услуги по новия ЗПУПС и новата Наредба № 3 на БНБ, сп. Български законник, кн. 7, 2018 г.

8. Нова наредба на БНБ за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 5, 2018 г.

9. Новите платежни услуги по инициране на плащане и предоставяне на информация за сметка, сп. Български законник, кн. 5, 2018 г.

10. Новият Закон за платежните услуги и платежните системи, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 4, 2018 г., приложение

11. Промени в режима на общите условия по Закона за защита на потребителите, по отношение на договорите за финансови услуги, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 4, 2016 г.

12. Нов закон за електронната идентификация, сп. Български законник, кн. 9, 2016 г.

13. Промени в Наредба № 3 на БНБ относно прехвърлянето на платежни сметки и таксите, начислявани по тях, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 9, 2016 г.

14. Отрицателните лихви – нормативна уредба и начин на приложение при кредити и влогове, сп. Счетоводство, данъци и право, кн. 7, 2015 г.

Освен горепосочените статии ми бяха представени още 16 статии, публикувани в периода 2002 г. до 2012 г.

Публикациите са в авторитетни неререферирани юридически и икономически списания с научно рецензиране. По-голяма част от засегнатата в тях тематика е свързана с темата на дисертацията. Посредством направените публикации част от постигнатите с изследването резултати са разпространени и направени достояние на научната общност. Дългият период през който са публикувани статиите и техният

впечатляващ брой свидетелства за устойчивия интерес на дисертанта към научни изследвания и в частност към изследване на засегнатите в дисертацията проблеми.

С тези публикации дисертантът покрива и значително надхвърля изискваните от закона минимални наукометрични показатели за придобиване на образователната и научната степен „доктор“ в област 3. Социални, стопански и правни науки, направление 3.6 Право.

6. Оценка на автореферата

Дисертантът е представил автореферат от 50 страници, в който са посочени целите на изследването, използваните методи, постигнатите приноси в дисертационния труд. В автореферата ясно е отразено съдържанието на дисертацията в синтезиран вид. Посочени са и публикациите по темата.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Представената дисертация е едно зряло и стойностно научно изследване, което представлява достоен завършек на дългогодишните авторски изследвания на тази проблематика. Към дисертацията могат да се направят някои бележки, които са с цел подобряването ѝ и по-скоро са препоръки, отколкото критика на изложените тези.

В работата има известни повторения на тезите, които вероятно при по-прецизно редактиране могат да бъдат избегнати. Някои от тезите и изводите на дисертанта се нуждаят от по-подробна и по-задълбочена обосновка. Така например, тезата за самостоятелния характер на разглежданата отговорност се нуждае от по-убедителна аргументация. Следва да се изясни и акцентира доколко спецификите ѝ са решаващи, за да не можем да я отнесем към договорната или деликтната отговорност. По задълбочена аргументация изисква и виждането за възможността да се претендират неимуществени вреди.

Работата би спечелила и от по-подробно разглеждане и анализ на умните договори (smart contracts), в контекста на различните страни и особености на изследваната отговорност.

Предвид солидната икономическа подготовка на докторанта, би могло да се обмисли по-задълбочено анализиране на икономическите ефекти на определената като

стриктна отговорност на банките върху цената (себестойността) и достъпността на платежните услуги. Такъв икономически анализ би допълнил правния анализ и би допринесъл за по-правилна оценка на баланса между защитата на потребителите на платежни услуги и икономическата устойчивост на доставчиците на платежни услуги.

8. Заключение и крайна оценка

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на ППЗРАСРБ, като съдържа научни и научно-приложни резултати, представляващи оригинален принос на кандидата в науката.

Крайната ми оценка за дисертационния труд на Велко Цанков Джилизов на тема: **„Имуществената отговорност на банките за неразрешени платежни операции в електронна среда“** е **ПОЛОЖИТЕЛНА**.

Постигнатите резултати от научното изследване ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури на **Велко Цанков Джилизов** да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по право“.

05.01.2025 г.

подпис:

гр. София

/доц. д-р Захари Торманов/

R E V I E W

From: *Assoc. Prof. Dr. Zahary Emilov Tormanov from UNWE, Academic Specialty “Civil and Family Law”, Academic Major 3.6. “Law”*

Re: Dissertation Thesis for awarding a “**Doctorate**” Academic and Scientific Degree in Academic Specialty “Civil and Family Law” in UNWE.

Grounds for presenting the Review: Membership in the composition of the Academic Jury for the public defense of the Dissertation Thesis pursuant to Order №37211/8.11.2025 of the R&D Deputy Rector of the UNWE.

Author of the Dissertation Thesis: *Velko Tsankov Dzhilizov*

Subject Matter of the Dissertation Thesis: *Financial Liability of the Bank for Unauthorized Payment Transactions in the Digital Environment*

3. Information for the doctoral candidate

The studies of the doctoral candidate were followed in PhD program “Civil and Family Law” in self-financed form of studies with the Department “Private Legal Studies” in the Legal Faculty of the UNWE. He was enrolled pursuant to Order No. 3382 dated 19 November 2024 issued by the Rector of the UNWE. The studies and the activities under the Individual Plan have been carried out, and by resolution of the Department Council and the Faculty Council of the Faculty of Law of UNWE he has been deregistered with the right to defend his dissertation (eligible for public defense).

The Doctoral Candidate, Velko Tsankov Dzhilizov, studied and graduated in the specialty “Law” at the Faculty of Law of UNWE during the period 1991–1996. He has completed a full four-year Master’s course in International Economic Relations also at UNWE. He is a chartered appraiser of going concerns and receivables with the Chamber of Independent Appraisers in Bulgaria, as well as a chartered appraiser of real estate.

He has a rich and upward career in the banking sector, beginning as an expert and legal counsel in the Division “Credit and Risk Management”, Section “Credit Analysis and Control” of Bulbank; then as senior expert; First Vice-President; Director of Legal & Compliance for Bulgaria at UniCredit Bulbank AD; and finally, as a Member of the Management Board, Chief Legal Officer of the Legal Division for Bulgaria at UniCredit Bulbank AD.

Since September 2024 to date, he has served as Chairman of the Legal Committee of the Association of the Banks in Bulgaria. He has been a lecturer and trainer at seminars in the field of banking. He has also served as a part-time assistant lecturer at UNWE in the discipline “Fundamentals of Law”.

The doctoral student has fulfilled the requirements laid down in his Individual Plan, has passed the prescribed examinations and has been deregistered with the right to defend.

With regards to the preparation of this Review, the doctoral candidate provided: the dissertation, a declaration of original contribution, the author’s abstract, a curriculum vitae, and the publications on the topic of the dissertation. In addition to the dissertation, the doctoral candidate submitted 30 further publications, a large part of which are on or related to the topic of the dissertation.

On the basis of the analysis of the submitted materials, I provide the following Review:

4. General Overview of the presented Dissertation Thesis

The submitted Dissertation Thesis with subject matter “Financial Liability of the Bank for Unauthorized Payment Transactions in the Digital Environment“ constitutes a systematic, complete and in-depth legal study, dedicated to one of the most dynamically developing and practically significant issues of the contemporary banking law. The subject matter is examined in the context of the accelerated digitalization of payment services, the heightened risks in the digital environment and the harmonization of the national law with the law of the European Union.

The Dissertation Thesis is with total volume of 303 pages and it is structured into an introduction, five main chapters and a conclusion, and further includes a table of contents and the Bulgarian and foreign academic literature used. The structure is logically consistent and clearly reflects the research logic—starting from clarification of the conceptual apparatus and the historical-legal prerequisites, through analysis of the legal nature and the preconditions for the emergence of liability, the grounds for release from or limitation of the bank’s liability, and finally the forms and instruments of its enforcement.

In terms of volume and structure, the Dissertation Thesis complies with the requirements of the Development of the Academic Staff Act of the Republic of Bulgaria (DASARB), its Implementing Regulation (the Regulation for the Application of DASARB), and the accepted standards for such academic papers.

The bibliography covers over 100 titles in Bulgarian, French, English and Italian languages. In his research, the doctoral candidate has correctly referred to the cited Bulgarian and foreign legal literature. There are 836 footnotes.

Appropriate attention is devoted in the research to the available case law of the various judicial instances. Reference is also made to the case law of French and Italian courts, as well as of the Court of Justice of the European Union (CJEU). The analysis of the case law might have been extended not mainly to the practice of the French courts, but to include case law in other leading Member States of the European Union, even more given that the legal regime is construed primarily on the transposition of the EU payment directives. The research of the case law is particularly useful with a view to the practical applicability of the dissertation as well.

In the introduction, the doctoral candidate convincingly substantiates the relevance of the subject matter, placing it in the context of the growing volume of electronic payment operations, the increased vulnerability of the participants in the payment process and the enhanced regulatory role of the European law. The subject matter, the goal and the tasks of the research are clearly formulated, with a deliberate and well-reasoned limitation of the focus to the liability of the bank servicing the affected payment account.

The methodology used includes normative, historical, comparative-law and analytical methods, applied consistently and appropriately to the studied problems. Already at this stage the doctoral candidate's striving to go beyond a purely descriptive analysis and to reach conclusions concerning the legal nature and functions of the bank's liability in the electronic environment becomes apparent.

The first chapter is dedicated to the specific features of the bank's financial liability for unauthorized electronic payment transactions. A historical-legal analysis is carried out, including references to the institute of *custodia* in the Roman law, tracing the evolution of the idea of enhanced liability in the management of the other persons' property. In this chapter the goals and functions of the liability are clarified—compensatory, security (guarantee) and preventive (incentive)—with the argument that, in the digital environment, the preventive and the guarantee functions assume leading importance. The legal relations between the bank and the payer are analyzed, as well as their role in the formation of illegality in cases of unauthorized payment transactions. Particular attention is devoted to the increased risk arising from the provision of remote access to the payment account.

The second chapter constitutes the core of the theoretical analysis. It examines the various possibilities for classifying the bank's liability as contractual or tortious, with the doctoral candidate demonstrating in a reasoned manner the limitations of these classical

constructs. Through an in-depth comparative and systematic analysis, it is concluded that liability for unauthorized payment transactions cannot be exhaustively explained as either contractual or tortious but should be considered as an autonomous (*sui generis*) type of civil liability. This conclusion is justified in the light of the specific goals and beneficial effect as embedded in EU law, as well as the public interest in the secure and reliable functioning of the payment systems. The chapter has a clearly expressed doctrinal contribution and demonstrates a profound knowledge of the Bulgarian and foreign legal doctrine.

The third chapter is dedicated to the prerequisites for the arising of the bank's liability. It analyses the bank's conduct, the scope of its obligations, the standard of the due diligence, illegality, damages, causation and fault. Particular attention is devoted to the strict character of the liability, argued to be the most appropriate for achieving an efficient allocation of loss. Valuable is the analysis of contributory conduct (contributory negligence), as well as the distinction between the due diligence owed by the bank and that owed by the injured payer, especially where the latter is a consumer. The chapter also considers hypotheses involving automated payment processes without human intervention.

The fourth chapter analyses the grounds for exoneration or limitation of liability. These are systematized as contractual and extra-contractual, with a critical analysis of the admissibility and limits of exculpatory clauses. Particular attention is given to consumer protection and the prevention of unfair terms. This chapter clarifies the objective, subjective and temporal limits of liability, including the scope of the force majeure and fraud. It is worth to be mentioned also the analysis of the preclusive (time-bar) nature of the 13-month period for notifying for an unauthorized payment transaction.

The fifth chapter is devoted to the forms and instruments for enforcement of the liability. It analyses damages, liquidated damages (contractual penalties) and insurance cover. Out-of-court and judicial mechanisms for the resolution of payment disputes are discussed as instruments for enforcement of the liability, with an emphasis on the out-of-court avenues. Particular attention is given to the imperative of immediate refund of the proceeds, supported by special rules for collecting evidence. Original and forward-looking is the analysis of the possibility for automation and self-execution by means of smart contracts, examined through the prism of the legal permissibility and the protection of the parties.

The dissertation ends with a conclusion, which provides a detailed synthesis of the principal results of the research and formulates well-reasoned *de lege ferenda* proposals aimed at improving the legal framework and strengthening the guarantee function of the bank's liability for unauthorized electronic payment transactions.

3. Assessment of the obtained scientific and applied-research results

The clear definition of the focus of the research in the Dissertation Thesis and the precise outlining of its goals and tasks, together with the solid theoretical preparation and skills in academic writing, have enabled the doctoral candidate to achieve distinct scientific and applied-research results. This has been facilitated by the correct methodological foundation and the application of normative, historical, comparative-law and analytical methods.

A number of significant scientific and applied-research results can be outlined, such as:

The systematization and conceptual clarification of the institute of the bank's financial liability for unauthorized payment transactions in a digital environment. The doctoral candidate does not confine himself to an analysis of the applicable regulatory framework, but reaches general conclusions as to the legal nature, functions and goals of this institute, placing it in the broader context of the harmonized European law and the protection of the public interest.

A substantial scientific result consists in the well-reasoned deduction of the sui generis character of the bank's liability, which cannot be adequately explained through the classical constructs of the contractual or the tortious liability. This conclusion as supported by a consistent analysis of normative sources, case law and legal doctrine is of utmost importance for the theoretical understanding of the liability within the digital environment ambience.

A substantial applied-research result is the systematization of the grounds for limitation or exoneration from liability. The doctoral candidate formulates clear principles as to the admissibility and the limits of the exculpatory clauses, taking into account both consumer protection and the permitted scope of such clauses in the context of the proper transposition of the European directives. This could contribute to greater legal certainty in the contracting and in the resolution of payment disputes.

The applied-research results are complemented by the analysis of the forms and the instruments for the enforcement of the liability, including the imperative of immediate refund of the proceeds and the special rules for collecting of evidence. Particularly original and forward-looking is the conclusion regarding the admissibility in principle of the automation and self-execution of the refund process by means of smart contracts, which opens up new possibilities for the development of the legal framework under the conditions of digitalization.

In summary, it can be admitted that the scientific and applied-research results as obtained are substantial, consistently well-reasoned and with high degree of practical applicability. They demonstrate the doctoral candidate's ability to conduct independent academic research at a high theoretical level and to formulate solutions adequate to the contemporary challenges to the legal framework of the payment services.

4. Assessment of the obtained scientific and applied-research results

The skillful use of the scientific methods and rules of interpretation, together with a sound knowledge of and the analysis of the case law, all in concert have led to results that have contributory nature to the legal science. As such it may be highlighted, as it follows:

1. A comprehensive, systematic study at monographic level of the issues related to banks' liability for unauthorized payment transactions in the digital environment;

2. Following an analytical comparison with contractual and tortious liability, the conclusion of the sui generis nature of this type of liability is substantiated. The liability of banks for unauthorized payment transactions in the digital environment is defined as a distinct type of civil liability directed to the more complete protection of the public interest in the digital environment and, in particular, the consumer's interest;

3. The examination of the prerequisites for the arising of the civil liability in the context of the specific character of the bank's liability for unauthorized payment transactions in the digital environment. This liability is defined in a well-founded manner as strict liability, grounded on the principle of the efficient allocation of loss;

4. The analysis of the legal possibilities for reduction, limitation or exclusion of the banks' liability for unauthorized payment transactions in the digital environment from the perspective of the guarantee (security) function and the strict character of this type of liability. Conclusions are drawn with regards to the limitation of the liability in contracting with consumers and, respectively, with non-consumer counterparties;

5. The rule of immediate rectification of the state of disturbance resulting from an unauthorized payment transaction is highlighted and substantiated, with analysis of established special evidentiary rules facilitating the rapid enforcement of the liability. A critical review is also provided of the instruments for the out-of-court settlement of payment disputes;

6. The possibility to claim non-pecuniary damages arising from an unauthorized payment transaction in the digital environment is substantiated;

7. Contributory aspects can also be identified in certain *de lege ferenda* proposals for the improvement or refinement of the legal framework.

9. Assessment of the Dissertation publications

The following publications were presented by the doctoral candidate:

1. “Does the IBAN guarantee the bank’s release from liability for unauthorized payment transactions?”, *Commerce Law Review*, vol. 1, 2025.

2. “Alternative resolution of payment disputes — how to be used”, *Commerce and Obligation Law Review*, vol. 2, 2025.

3. “How strict is the bank’s liability for unauthorized payment transactions in the digital environment?”, *Accounting, Taxes and Law Review*, vol. 5, 2024.

4. “Contractual grounds for reduction and release of the bank from liability for unauthorized payment transactions in the digital environment”, *Commerce and Obligation Law Review*, vol. 2, 2024.

5. “Overview of the recent amendments to the terms and procedure for opening payment accounts and for the execution of payment services”, *Accounting, Taxes and Law Review*, vol. 11, 2022.

6. “Legal effects of banks suspending the offering of term deposits”, *Commerce and Obligation Law Review*, vol. 9, 2021.

7. “Framework agreement for payment services under the new Law on Payment Services and Payment Systems Act and the new BNB Ordinance No. 3”, *Bulgarian Lawyer Review*, vol. 7, 2018.

8. “New BNB ordinance on the terms and procedure for opening payment accounts, for the execution of payment transactions and for the use of payment instruments”, *Accounting, Taxes and Law Review*, vol. 5, 2018.

9. “The new payment services of payment initiation and account information”, Bulgarian Lawyer Review, vol. 5, 2018.
10. “The new Law on Payment Services and Payment Systems Act”, Accounting, Taxes and Law Review, vol. 4, 2018, supplement.
11. “Amendments to the regime of general terms and conditions under the Consumer Protection Act with regard to contracts for financial services”, Accounting, Taxes and Law Review, vol. 4, 2016.
12. “New Electronic Identification Act”, Bulgarian Lawyer Review, vol. 9, 2016.
13. “Amendments to BNB Ordinance No. 3 concerning the switching of payment accounts and the fees charged thereon”, Accounting, Taxes and Law Review, vol. 9, 2016.
14. “Negative interest rates — legal framework and mode of application to loans and deposits”, Accounting, Taxes and Law Review, vol. 7, 2015.

In addition to the above articles, a further 16 articles published in the period from 2002 to 2012 were presented.

The publications are in authoritative non-indexed legal and economic reviews with scientific peer review. The greater part of the subject matter addressed therein is related to the subject matter of the Dissertation Thesis. Through the publications, part of the results achieved by the research have been disseminated and made available to the academic community. The long period over which the articles have been published, and their impressive number, attest to the doctoral candidate’s sustained interest in scientific research and, in particular, in the problems as addressed in the Dissertation Thesis.

With these publications, the doctoral candidate meets and significantly exceeds the minimum scientometric indicators as required by law for awarding a “Doctorate” Academic and Scientific Degree in Area 3. Social, Economic and Legal Sciences, Academic Major 3.6. “Law”.

10. Assessment of the Thesis Abstract

The doctoral candidate has presented a Thesis Abstract of 50 pages containing the goals of the research, the methods applied, the contributions achieved in the Dissertation

Thesis. The Thesis Abstract authentically reflects the content of the Dissertation Thesis in a synthesized manner. The publications related to the subject matter are also outlined.

11. Critical remarks, recommendations and questions

The submitted Dissertation Thesis is a mature and valuable academic study, representing a worthy culmination of the author's long-standing research into this subject-matter. Certain remarks may be made with the purpose to its improvement and they are more in the nature of recommendations than criticism of the theses advanced.

There are certain repetitions of theses in the study, which could likely be avoided through more precise editing. Some of the doctoral candidate's theses and conclusions require more detailed and more in-depth substantiation. Thus, for example, the thesis of the sui generis character of the liability under consideration calls for more persuasive argumentation. It should be clarified and emphasized to what extent its specifics are decisive, so that it cannot be referred to as contractual or tortious liability. A more in-depth argumentation is also required for the standpoint concerning the possibility of claiming non-material damages.

The study would also benefit from a more detailed examination and analysis of the smart contracts in the context of the various aspects and features of the liability as subject to the research.

Given the doctoral candidate's solid economic background, it may be considered a more in-depth analysis of the economic effects on the price (cost) and accessibility of payment services of the banks' liability, which was defined as strict. Such an economic analysis would complement the legal analysis and contribute to a more accurate assessment of the balance between the protection of users of payment services and the economic resilience of the payment services providers.

12. Conclusion and Final Assessment

As presented the Dissertation Thesis complies with the requirements of the DASARB and the Regulation for the Application of DASARB, and it contains scientific and applied-research results constituting the candidate's original contribution to the science.

My final assessment of the Dissertation Thesis of Velko Tsankov Dzhilizov on the subject-matter “**Financial Liability of the Bank for Unauthorized Payment Transactions in the Digital Environment**” is **POSITIVE**.

The results achieved by the academic research give me grounds to propose to the esteemed academic jury that **Velko Tsankov Dzhilizov** be awarded a “Doctor in Law” Academic and Scientific Degree.

05.01.2025

Signature:

Sofia

/ Assoc. Prof. Dr. Zahary Tormanov /